

Pod záštitou primátora hlavního města Prahy

a starosty Městské části Praha 1

se koná v pátek 21. června 2013 v 18.00 hodin

PIETNÍ SHROMÁŽDĚNÍ K UCTĚNÍ PAMÁTKY 27 POPRAVENÝCH PŘEDSTAVITELŮ ČESKÉHO ODBOJE

v chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí v Praze

a

u desky popravených obětí

Pořádají:

Město Mnichovo Hradiště, potomci a příbuzní mučedníků popravených na Staroměstském náměstí, sdružení EXULANT – potomci pobělohorských exulantů, Kostnická jednota, Masarykova společnost, ČSBS, ČsOL, Společnost E. Beneše, Církev československá husitská, historické společnosti a další organizace

PROGRAM V CHRÁMU SV. MIKULÁŠE

Úvodní slovo

Vystoupení pěveckého sboru Resonance

(sbormistr Miloslava Pospíšilová, klavírní doprovod Věra Jelínková)

- * Kdož chtěl by erbován býti (J. Urbanec)
- * Bůh všemohúci (Jistebnický kancionál)
- * Navštiv nás, Kriste (Jistebnický kancionál)
- * Angeli Božij (Anonym)

PhDr. Lubomír Sršeň (Národní muzeum): Co bude symbolizovat nový mariánský sloup připravovaný pro Staroměstské náměstí?

Vystoupení pěveckého sboru Resonance

- * Da pacem Domine (M. Franck)
- * Kyrie (R. Dubra)
- * Benedictus (K. Harant z Polžic a Bezdružic)
- * Signore delle cime (G. d. Marzi)

Závěrečné slovo předsedy Kostnické jednoty Mgr. Bohumila Kejře

Vystoupení pěveckého sboru Resonance

- * Shalom Aleichem (G. Aldema)
- * Avinu malkenu (W. Rogers)
- * Kadschenu
- * Va, pensiero (G. Verdi)

Organizační pokyny k pietnímu aktu a shromáždění u pamětní desky se jmény popravených

BĚLOHORSKÁ BITVA A JEJÍ KRVAVÉ NÁSLEDKY

21. června se zamýšlíme nad památkou 27 reprezentantů českého stavovského odboje, poraženého v nešťastné bitvě bělohorské 8. listopadu L. P. 1620. Tato porážka znamenala konec svobody náboženského vyznání v Zemích koruny české na více než dvě staletí. Začala tu katastrofa, dovršená po desetiletích zápasů vestfálským mírem v roce 1648, který potvrdil vítězství Habsburků ve středoevropském prostředí na velmi dlouhou dobu. České země se staly součástí katolické střední Evropy a "železná opona" oddělila české země od protestantské Evropy. Bez nadsázky se dá říci, že reprezentanti českých stavů, popravení na Staroměstském náměstí 21. června roku 1621, byli prvými obětmi násilně prováděné protireformace a zároveň také prvými obětmi, které předznamenávaly ústavní změny, zavedené bělohorským vítězem v Království českém a Markrabství moravském.

Celé stavovské povstání bylo vyvoláno zjevnými pokusy o rekatolizaci již za vlády Matyášovy (1611–1619), když docházelo k prvním přímým omezením činnosti reformačních obcí na panstvích královských a duchovenských. V roce 1617 byl dokonce zbořen evangelický chrám v Hrobích (11.–13. prosince) a uzavřen další evangelický kostel v Broumově. Tento čin budil velké obavy zvláště proto, že byl za českého krále designován a korunován Ferdinand Štýrský (6. června designován a 29. června korunován), dobře známý svým postojem k nekatolíkům. Již v Korutanech a ve Štýrsku provedl během nedlouhé doby důslednou rekatolizaci potlačením lutherské církve, neboť lutherští získali v obou zemích za vlády jeho otce Karla většinu.

Musíme si také uvědomit, že čeští stavové byli zakotveni v právním vědomí náboženské snášenlivosti a svobody vyznání, které se stalo již v druhé polovině 15. století součástí zemských zákonů a jejich výkladu (v Čechách Smlouvou kutnohorskou z r. 1485, na Moravě přijetím zásad v Knize Tovačovské, jejímž autorem byl zemský hejtman Ctibor Tovačovský z Cimburka). Majestátem Rudolfa II. byly tyto zásady aktualizovány a znovu stvrzeny.

Tyto skutečnosti můžeme považovat za skutečné pohnutky, které vedly evangelické stavy (tak si tenkrát říkali čeští stavové, hlásící se k české církvi pod obojí způsobou přijímající) k stavovskému povstání, které započalo třetí pražskou defenestrací 23. května 1618. Tímto jejich činem se rozpoutal veliký konflikt, který se z původně české války proměnil v hroznou válku třicetiletou.

Jistě bylo vinou českých stavů, že jejich akce nebyla dokonale připravena a důsledně vedena. Také volba nového krále Friedricha Falckého nebyla právě nejvýhodnější, protože zbavila stavovské povstání podpory saského kurfiřta Jana Jiřího, který byl lutherán. Rozhodla tu pravděpodobně vůle budoucích představitelů Jednoty bratrské, zvláště Václava Budovce z Budova, jejichž srdci bylo kalvínství bližší. K problémům, které museli čeští stavové při svém odboji proti Habsburkům přemáhat, byly i vnitřní vztahy mezi novým králem Friedrichem a stavovskou vládou. Ty vystoupily do popředí zvláště po Vánocích roku 1619, kdy s královým souhlasem dvorní kazatel Skultétus "vyčistil" svatovítský chrám velmi bezohledným způsobem tak, že odstranil mnoho uměleckých předmětů a poškodil i vnitřní výzdobu chrámu. Tenkrát podráždil představitel stávů, nejen lutheránů, ale i těch, kdo se hlásili k Jednotě. Nemluvíme již vůbec o poměrně velkém počtu těch, kdo byli kališníky.

V samotném složení českých stavů tkvěl ještě další problém – byl to vztah mezi královskými městy a městským stavem vůbec a drobnou šlechtou na straně jedné a vedoucími silami vzpoury na straně druhé. Šlo tu o neblahé dědictví nedůslednosti vyšších stavů (tedy mocných a významných rodů), která nakonec vedla k přesvědčení, že městský stav bude ponechán osudu a ti, kdo jej získali na svou stranu, se vy vlečou ze své odpovědnosti a nebudou s ním postupovat solidárně. Tuto zkušenost získala královská města již v roce 1547, kdy utrpěla nejvíce škod po potlačení akcí směřujících na pomoc šmalkaldské jednotě protestantských stavů v zápase o svobodu náboženského vyznání v sousední Říši. Vždyť stavovské povstání

vedla vlivná a bohatá šlechta a někteří byli žel vedeni spíše zájmem o přístup k dvorským úřadům než touhou po svobodě vyznání.

Hlavní příčinou nezdaru stavovského povstání však byla malá obětavost stavů, jejichž žoldnéřské vojsko bylo velmi špatně placeno a právě tak nedostatečně vyzbrojeno. Konečně pak nepřihlédlo stavovské vedení k návrhům zástupce rakouských protestantských stavů Ignáce Tschermembela, který upozorňoval na vhodnost navázání na husitství tím, že by byli poddaní přitaženi k činnosti pro zdar povstání zlepšením svého postavení.

Hlavní význam stavovského povstání popsal vynikající znalec českých dějin, profesor Josef Pekař, věřící římský katolík: *"Jakkoli rozdílné vlivy a motivy nabýly účasti v české vojně a jakkoli chabě a nešťastně byla vedena, je ona a zůstane v jádře svém plodem obavy před násilím mravním, aktem obrany proti metodě násilné protireformace, vtělené ve Ferdinandu II., to pak musí konečně rozhodovat o mravním, a tím i vyšším smyslu a kulturním hodnocení stran. Tj. na Bílé hoře nezvítězila kultura vyšší. A jakkoli vysoko potom vznesly se kupole barokních kostelů a honosné fronty barokních paláců v pokatolické Praze, jejich vítězný postoj nemohl nikdy zaplašit památku slz a krve, jimiž v letech hrůzy naplnil brutální vítěz znásilněnou zemi"* (Josef Pekař: Bílá Hora, její příčiny a následky).

Popravy a jim předcházející soudní proces, tolik připomínající procesy a popravy nedávných padesátých let 20. století, byly krvavou předzvěstí toho, co se dostavilo o málo později. Ve velezrádném procesu bylo souzeno velké množství lidí podle připraveného scénáře, který sestavila komise, jejímiž členy byli: kardinál František z Ditrichštejna, nejvyšší kancléř Zdeněk Vojtěch z Lobkovic, hrabě z Hohenzollernu, kníže Eggenberg, dvorský rada Hegenmüller, náměstek říšského kancléře Ulm a hrabata Meggar a Trauttmansdorf. Ti projednali postup, který byl založen na návrhu hraběte Viléma Slavaty předloženém ještě před porážkou bělohorskou (3. listopadu 1620). Slavata navrhoval konfiskovat statky všem, kdo se jakkoliv účastnili povstání a dopustili se urážky majestátu. Podobně vybízel k represí i Martinic. Ten se ještě 23. května 1621 (tedy necelý měsíc před popravami) dožadoval trestu pro "rebely" a toho, aby svatá víra římskokatolická byla povýšena, což by se nestalo, kdyby kacíři našli milost. Obviněných bylo tolik, že se komise obávala navrhout, aby byli popraveni všichni, protože takové množství poprav by mohlo vyvolat představu toho, že nejde o trest, ale o pomstu.

PhDr. Vladimír SAKAŘ, CSc.

Verzeichnus was gestalt der Graff von Schlick vnd andre hohe vnd Niderstaunds Personon hingericht vnd vollzogen worden.

Staroměstská poprava na dobové kresbě